

Notă de poziție

Între simplificare fiscală și pierderea competitivității: ce riscă agricultura, procesarea alimentară și zonele rurale din Moldova

Impact pe termen scurt: presiune imediată pe lichiditate și prețuri

Pe termen scurt, cel mai vizibil efect ar fi **creșterea costului fiscal în lanț**. Dacă anumite produse agricole care astăzi beneficiază de TVA redus de 8% ajung la cota standard de 20%, diferența se va simți fie în prețul final, fie în marja producătorului/procesatorului, fie în presiunea pusă de comercianți asupra prețului de achiziție de la fermier.

Pentru fermieri, presiunea imediată va apărea prin: costuri mai mari la inputuri, investiții mai scumpe, tehnică mai greu de procurat, cash-flow mai tensionat și risc mai mare ca procesatorii/exportatorii să transfere în jos costurile către materia primă. Pentru procesatori, presiunea va fi pe capital circulant: TVA mai mare de administrat, stocuri mai scumpe, ambalaje/logistică/testări mai costisitoare și preț final mai puțin competitiv.

Proiectul, de asemenea, introduce posibilitatea restituirii TVA atunci când TVA aferentă procurărilor, inclusiv importurilor, depășește TVA aferentă livrărilor, pentru tranzacțiile din 1 ianuarie 2027. Dar această prevedere va ajuta doar dacă mecanismul de restituire va fi rapid, previzibil și accesibil. Dacă restituirea rămâne greoaie, atunci avantajul va fi mai mult pe hârtie, iar costul de finanțare va rămâne la agentul economic.

Impact pe termen mediu: investiții amânate și procesare mai slabă

Pe termen mediu, cele mai mari riscuri sunt pentru investiții. Eliminarea sau reducerea facilităților pentru tehnică, utilaje și inputuri poate descuraja modernizarea exact în perioada în care Moldova are nevoie să treacă de la export de materie primă la produse cu valoare adăugată.

Sectorul agroalimentar moldovenesc are deja o problemă structurală: exportăm multă materie primă și insuficient produs procesat. O analiză publicată în 2026 arată că, în 2025, exporturile de materii prime agricole au crescut cu circa 250 milioane USD față de 2024, în timp ce exporturile de produse alimentare procesate au scăzut cu aproape 243 milioane USD față de 2023. Aceasta confirmă o tendință periculoasă: economia rurală se poate întoarce spre modelul de „vindem grâu, floarea-soarelui, fructe brute”, în loc să dezvoltăm uleiuri, conserve, produse lactate, produse ambalate, ingrediente, hrană procesată, branduri și exporturi cu marjă mai mare.

Dacă fiscalitatea scumpește investiția în procesare, ambalare, depozitare, sortare, certificare și trasabilitate, Moldova riscă să piardă exact segmentul unde se creează locuri de muncă, salarii, taxe locale și reziliență economică. Sectorul agricol împreună cu industria alimentară reprezintă peste 18% din PIB și aproximativ 45% din exporturile Moldovei, deci efectul nu este sectorial îngust, ci macroeconomic.

Impact pe termen lung: degradarea bazei productive și dependență de importuri

Pe termen lung, riscul major este **degradarea producerii agroalimentare autohtone**. Dacă fermierii au costuri mai mari, acces mai greu la tehnică, creditare scumpă, presiune fiscală și

prețuri mici la poarta fermei, atunci vor reduce investițiile în tehnologii, irigare, soiuri performante, depozitare și calitate. Rezultatul poate fi: productivitate mai mică, pierderi post-recoltare mai mari, calitate neuniformă, mai puțină procesare și mai multă dependență de importuri.

Aici este importantă o precizare că în 2025, potrivit datelor citate în analiza Logos Press, pentru exporturile alimentare au fost de circa 596 milioane USD, iar importurile de circa 797 milioane USD, rezultând un deficit de aproximativ 201 milioane USD, pentru prima dată în istoria RM **pe produse alimentare/procesate balanța a devenit negativă**. Acest fapt reprezintă un semnal de alarmă privind competitivitatea industriei agroalimentare naționale. În aceste condiții, orice măsură care reduce competitivitatea procesării locale, descurajează investițiile sau majorează costurile de producție riscă să amplifice deficitul comercial, să crească dependența de importuri și să reducă valoarea adăugată creată în economia națională.

Aceasta este o problemă mult mai gravă decât pare: țara poate exporta materie primă, dar importa tot mai multe alimente procesate, cu valoare adăugată, ambalaj, brand și marjă comercială captate în afara țării. Miza reală a Politicii Fiscale 2027 nu este doar nivelul TVA. Miza este dacă Republica Moldova va continua să producă și să proceseze local sau va deveni tot mai dependentă de importul produselor alimentare cu valoare adăugată mare.

Impactul asupra dezvoltării rurale și riscul de depopulare a satelor

Modificările fiscale propuse nu trebuie analizate doar prin prisma veniturilor bugetare sau a simplificării administrative. În cazul sectorului agroalimentar, impactul este mult mai larg, deoarece agricultura, procesarea alimentară, depozitarea, transportul, serviciile agricole și comerțul local reprezintă baza economică a multor comunități rurale.

În Republica Moldova, satul nu poate fi separat de agricultură. În multe localități rurale, ferma, gospodăria țărănească, procesatorul local, depozitul, punctul de colectare, prestatorul de servicii agricole sau micul antreprenor din lanțul agroalimentar sunt printre puținele surse reale de venit și ocupare. Dacă aceste activități devin mai scumpe, mai puțin competitive sau mai greu de susținut, efectele se vor vedea rapid în sate: mai puține locuri de muncă, venituri mai mici, mai puține investiții locale și o presiune și mai mare asupra populației tinere să plece.

Riscul major este ca, prin creșterea poverii fiscale asupra producerii agricole și a procesării, Moldova să accelereze exact fenomenul pe care declarativ încearcă să-l combată: depopularea satelor. În loc să creăm oportunități acasă, în special în zonele rurale, putem ajunge să facem activitatea agricolă și agroalimentară mai puțin atractivă pentru tineri, pentru antreprenori, pentru investitori și pentru familiile care încă mai încearcă să rămână în comunitățile lor.

Comparația cu UE: statele membre nu își lasă fermierii doar în logica pieței

În statele membre ale Uniunii Europene, aplicarea cotelor reduse, super-reduse sau chiar zero pentru produse alimentare și, în unele cazuri, pentru inputuri agricole nu este o abatere de la regulile europene, ci un instrument permis și utilizat în mod curent pentru protejarea consumatorilor, susținerea sectoarelor sensibile și menținerea competitivității producerii locale.

De exemplu, Germania aplică o cotă redusă de TVA de 7% pentru produse considerate esențiale, precum pâine, fructe, legume și carne, tocmai pentru a reduce povara asupra consumatorilor la

achiziția bunurilor indispensabile. Franța aplică o cotă redusă de 5,5% pentru multe produse alimentare destinate consumului uman, dar și pentru anumite produse agricole sau inputuri utilizate în producția agricolă, inclusiv unele produse destinate hranei animalelor. Italia aplică o cotă super-redușă de 4% pentru unele produse alimentare de bază. Spania utilizează, de asemenea, o cotă super-redușă de 4% pentru alimente de bază. Polonia aplică o cotă preferențială de 5% pentru produse alimentare de bază, iar în perioada presiunilor inflaționiste a aplicat temporar chiar cota de 0% pentru alimente de bază, ca măsură de protecție a populației. Irlanda aplică regim de cotă zero pentru anumite produse alimentare, iar în anumite condiții și pentru inputuri agricole precum fertilizanți, furaje, semințe sau plante utilizate în producția alimentară.

Aceste exemple arată că statele membre UE nu tratează fiscalitatea agroalimentară doar ca pe o sursă de venit bugetar, ci și ca pe un instrument de politică publică. Prin cote reduse sau regimuri fiscale diferențiate, ele urmăresc să mențină accesibilitatea alimentelor, să reducă presiunea asupra producătorilor și consumatorilor și să sprijine sectoarele care au importanță strategică pentru securitatea alimentară și dezvoltarea rurală.

Prin urmare, Republica Moldova nu trebuie să trateze eliminarea cotelor reduse în agroalimentar ca pe o condiție automată de europenizare fiscală. Dimpotrivă, apropierea de UE ar trebui să însemne o analiză mai atentă și mai diferențiată a impactului fiecărei măsuri asupra fermierilor, procesatorilor, prețurilor alimentare, investițiilor, ocupării în mediul rural și competitivității produselor moldovenești.

Dacă Republica Moldova va aplica o cotă de 20% pentru produse agroalimentare, va ajunge să aibă una dintre cele mai ridicate cote efective de TVA pentru alimente din Europa, într-un moment în care aproape toate statele membre UE (doar Danemarca reprezintă o excepție) utilizează TVA redusă tocmai pentru a proteja consumatorii, securitatea alimentară și competitivitatea producției locale.

Dacă statele membre UE, cu economii mai puternice, fermieri mai bine capitalizați și acces la sprijin consistent prin Politica Agricolă Comună, continuă să utilizeze cote reduse pentru alimente și unele categorii agricole, atunci Republica Moldova, aflată într-o poziție mult mai vulnerabilă, trebuie să fie cu atât mai prudentă. Eliminarea facilităților fiscale pentru agroalimentar, fără măsuri compensatorii clare, riscă să pună producătorii locali într-o poziție și mai slabă față de concurenții din UE.

Diferența majoră este că fermierii europeni nu concurează doar cu fiscalitate mai flexibilă, ci și cu un sistem masiv de sprijin prin Politica Agricolă Comună. Comisia Europeană descrie plățile directe ca instrument de stabilizare a veniturilor, de susținere a securității alimentare și de compensare a serviciilor publice furnizate de fermieri. CAP include sprijin de venit, măsuri de piață pentru situații dificile și dezvoltare rurală.

De aceea, comparația corectă nu este: „și în UE se plătește TVA”. Comparația corectă este: **în UE fiscalitatea este doar o piesă dintr-un pachet mai larg de sprijin, subvenții, plăți directe, intervenții de piață, programe de investiții și mecanisme de gestionare a crizelor.** Moldova nu are încă acces la același nivel de sprijin, dar riscă să crească povara fiscală într-un sector care va concura tot mai direct cu producătorii europeni mai capitalizați și susținuți.

Liberalizarea pieței: oportunitate pentru export, dar și risc pentru producția locală

Revizuirea DCFTA dintre UE și Moldova a intrat în vigoare la 4 octombrie 2025 și prevede o extindere reciprocă a accesului pe piață pentru produse agricole, inclusiv extinderea unor contingente pentru exporturile Moldovei, dar și deschiderea graduală a pieței moldovenești pentru unele produse europene. Access2Markets indică faptul că Moldova va deschide contingente pentru importuri din UE la produse sensibile precum carne de porc, carne de pasăre, lactate, zaharuri și alte categorii, în timp ce UE majorează accesul pentru struguri, mere, cireșe și prune din Moldova.

Aceasta înseamnă că liberalizarea nu este doar „Moldova exportă mai ușor în UE”. Este și „produsele europene vor intra mai ușor pe piața Moldovei”. Iar un comunicat UE privind acordul modernizat spune expres că Moldova a acceptat îmbunătățirea accesului pentru anumite exporturi agricole europene, inclusiv prin majorarea cotelor pentru carne de porc și pasăre și prin noi contingente pentru carne dezosată congelată, lapte și unt.

În acest context, dacă Moldova scumpește simultan producerea locală, mecanizarea, procesarea și conformarea, atunci piața liberalizată poate favoriza importul de produse mai competitive, nu dezvoltarea producției locale. Riscul este ca fermierii moldoveni să rămână furnizori de materie primă ieftină, iar raftul magazinelor să fie ocupat tot mai mult de produse procesate importate.

Presiunea concretă pe fermieri și procesatori

Pentru fermieri, presiunea va veni din cinci direcții: fiscalitate mai mare pe livrări, investiții mai scumpe, costuri energetice și de combustibil, birocrație de rambursare și prețuri mai mici impuse de cumpărători. Pentru procesatori, presiunea va veni din costul materiei prime, ambalajelor, transportului, conformității, accizelor pentru anumite băuturi și concurența importurilor. Proiectul introduce accize pentru băuturi nealcoolice carbogazoase cu zahăr adăugat sau îndulcitori și băuturi energizante, cu obligații de declarare și achitare până la data de 25 a lunii următoare. Măsura poate avea logică de sănătate publică, dar pentru procesatorii mici efectul poate fi creșterea costului administrativ și pierderea competitivității în fața importatorilor mari.

Pentru gospodăriile țărănești, proiectul ridică o problemă aparte: din 2027, întreprinderile individuale, inclusiv gospodăriile țărănești/de fermier, vor putea activa în aceste forme doar dacă aveau statutul respectiv la 31 decembrie 2026. Aceasta poate limita intrarea noilor fermieri în forma juridică tradițională și poate împinge micii producători spre forme mai costisitoare sau mai greu de administrat. În lipsa unui cadru substitutiv clar, adaptat agriculturii, limitarea noilor înregistrări de gospodării țărănești/de fermier poate deveni o barieră pentru tinerii fermieri, micii producători și familiile din mediul rural care vor să înceapă o activitate agricolă legală. Regimul de antreprenor independent, chiar dacă este extins către orice activitate, nu poate fi considerat automat echivalent cu gospodăria țărănească, deoarece nu este clar cum va acoperi elementele specifice activității agricole: terenuri, arendă, muncă familială, angajați sezonieri, investiții, utilaje, subvenții și comercializarea producției proprii.

Concluzia strategică

În forma actuală, proiectul riscă să producă un efect contradictoriu: pe hârtie simplifică sistemul fiscal, dar în practică poate **reduce competitivitatea producerii agroalimentare autohtone** exact în momentul în care Moldova trebuie să se pregătească pentru piața europeană, standarde mai dure și concurență mai mare. Modificările fiscale propuse pentru anul 2027 pot avea un impact semnificativ asupra domeniului agroalimentar, într-un context deja fragil, marcat de

secete repetate, reducerea forței de muncă în agricultură, sărăcie rurală ridicată, acces limitat la finanțare și pierderea competitivității produselor locale. Majorarea TVA pentru produsele agroalimentare, creșterea costurilor pentru tehnică agricolă, mijloace fixe și inputuri, majorarea CAS pentru angajați și zilieri, modificarea impozitului funciar și creșterea accizei la motorină riscă să pună presiune directă pe lichiditatea fermierilor, pe capacitatea de investiție a procesatorilor și pe competitivitatea întregului lanț agroalimentar. În lipsa unor măsuri de tranziție și protecție sectorială, aceste modificări pot descuraja modernizarea fermelor, procesarea locală, formalizarea muncii sezoniere și investițiile în reziliență climatică, accelerând dependența de importuri și slăbirea economiei rurale.

Moldova nu își poate permite să liberalizeze piața, să majoreze costul fiscal al producerii locale și să nu ofere un pachet compensator pentru investiții, procesare, cooperative, motorină, tehnică agricolă, irigare, depozitare și conformitate.

În lipsa unei abordări echilibrate, riscul nu este doar scumpirea unor produse. Riscul este pierderea investițiilor, reducerea procesării locale, creșterea importurilor alimentare, degradarea producției agricole și transformarea Moldovei într-o piață de consum pentru produse procesate din afară, în timp ce fermierii locali rămân blocați în exportul de materie primă cu valoare adăugată redusă.

Întrebarea esențială nu este cât va încasa suplimentar bugetul de stat în urma acestei reforme. Întrebarea esențială este dacă, peste 5–10 ani, Republica Moldova va produce mai multă valoare adăugată în propriile sate și orașe sau va importa tot mai multe produse alimentare procesate din exterior. Politica Fiscală și Vamală 2027 trebuie să contribuie la consolidarea competitivității agriculturii și industriei alimentare, nu la slăbirea acestora. În caz contrar, costurile economice și sociale pe termen lung pot depăși beneficiile fiscale pe termen scurt.

În aceste condiții, Mișcarea Civică „Construim Încredere” solicită Guvernului și Ministerului Finanțelor elaborarea unei analize ex-ante dedicate domeniului agroalimentar, prin care să fie identificate cele mai eficiente și echilibrate măsuri fiscale pentru acest sector strategic. Această analiză trebuie să ofere justificări clare privind necesitatea majorării TVA, menținerii cotei actuale sau, după caz, diminuării acesteia pentru anumite categorii de produse, inputuri, utilaje, servicii sau activități agroalimentare, în funcție de necesitățile pieței, nivelul de vulnerabilitate al producătorilor locali și obiectivul de consolidare a competitivității.

Analiza ex-ante trebuie să răspundă la întrebări esențiale: care măsuri fiscale susțin cel mai bine producerea locală, procesarea agroalimentară, investițiile, formalizarea activității economice, accesibilitatea alimentelor pentru consumatori și capacitatea producătorilor moldoveni de a concura cu produsele importate? În același timp, aceasta trebuie să evalueze în ce măsură politica fiscală propusă ajută sau, dimpotrivă, îngreunează accesul produselor agroalimentare moldovenești pe piețele externe.

O asemenea analiză trebuie să compare mai multe opțiuni de politică fiscală, nu doar varianta majorării cotei TVA. Printre opțiunile analizate ar trebui să se regăsească menținerea cotei reduse pentru anumite produse agroalimentare, aplicarea unor cote diferențiate pentru produse de bază, inputuri agricole, tehnică și echipamente, măsuri de tranziție pentru procesatori și fermieri, mecanisme rapide de restituire a TVA, facilități pentru investiții în procesare, depozitare, irigare, eficiență energetică, certificare și conformare la standardele europene.

În funcție de rezultatele acestei analize, Guvernul și Ministerul Finanțelor trebuie să ajusteze politica fiscală și vamală astfel încât aceasta să nu afecteze disproporționat sectorul agroalimentar și să nu reducă competitivitatea produselor autohtone în fața importurilor sau pe piețele externe. Majorarea TVA nu poate fi tratată ca o soluție automată sau exclusiv bugetară, dacă efectele sale pot duce la scumpirea producției locale, amânarea investițiilor, reducerea procesării, creșterea dependenței de importuri și slăbirea economiei rurale.

Prin urmare, solicităm ca orice modificare a regimului TVA și a altor măsuri fiscale cu impact asupra domeniului agroalimentar să fie adoptată doar după realizarea unei analize ex-ante transparente, consultate cu sectorul privat, asociațiile profesionale, fermierii, procesatorii și experții independenți, iar deciziile finale să fie ajustate în baza rezultatelor acestei analize.